

Constituirea statelor medievale românești

Schița lecției

1. Întemeierea Transilvaniei
2. Întemeierea Țării Românești
3. Constituirea Moldovei
4. Constituirea Dobrogei

Întemeierea Transilvaniei

- secolele IX-XIII: a avut loc procesul de unificare teritorială a Transilvaniei, care s-a realizat sub dominația regatului maghiar
- secolul XII: **cronicarul Anonymus** (al regelui Bela al III-lea) menționează în **Gesta Hungarorum** (Faptele ungurilor) că ungurii, stabiliți în Câmpia Panonică la sfârșitul secolului al IX-lea, ar fi întâlnit în incursiunile lor în interiorul arcului carpatic trei formațiuni statale:
 - voievodatul lui Gelu (românul), în Transilvania, cu centrul la Dăbâca → moare în confruntarea cu Tuhutum (o căpetenie maghiară)
 - voievodatul lui Glad, în Banat, cu centrul la Cuvin
 - voievodatul lui Menumorut, în Crișana, cu capitala la Biharea
- secolul XI: **Legenda Sfântului Gerard** menționează existența a două voievodate românești: voievodatul lui Gyula (în Transilvania) și voievodatul lui Ahtum (în Banat)
 - confruntarea dintre primul rege maghiar creștinat, Ștefan I cel Sfânt (numele de păgân era Vajk) și Gyula, nepotul lui Tuhutum → Gyula este învins și luat în captivitate
 - confruntarea dintre Ștefan I cel Sfânt și Ahtum (voievod din zona Banatului, urmaș al lui Glad) → Ahtum moare, iar Banatul intră în componența Ungariei

Voievodatele lui Gelu (teritoriul colorat cu roz), Glad (teritoriul colorat cu verde) și Menumorut (teritoriul colorat cu albastru) | sursa: wikipedia.org

Voievodatul lui Glad | sursa: wikipedia.org

Mijloace folosite de maghiari în vederea cuceririi spațiului transilvănean

- pe **plan militar** → au cucerit și anexat cetățile de apărare
- pe **plan politic** → au încercat să înlocuiască forma autohtonă de organizare politică, însă fără succes
 - **1111**: este menționat **principele Mercurius** → au încercat să introducă principatul
 - **1176**: este menționat **voievodul Leustachius** → s-a revenit la vechea formă de organizare politică - voievodatul
- pe **plan administrativ** → au organizat comitatele (unități administrative specifice Ungariei) → **1111**: **comitatul Bihorului**
- pe **plan etnic** → au colonizat acest teritoriu cu sași și secui, care se bucură de

privilegii și autonomie → aceștia se organizează politic, administrativ și juridic separat

- sașii au contribuit la dezvoltarea economică a Transilvaniei
- secuii aveau rolul de a proteja granița estică a Transilvaniei
- pe **plan religios** → au încercat să impună catolicismul → au adus în Transilvania ordine călugărești predicatorie (dominicani, franciscani) și războinice (teutoni, ioaniți)
 - 1211: **Andrei al II-lea** a emis **Diploma Cavalerilor Teutoni** → cavalerii teutoni trebuiau să protejeze granițele Transilvaniei, primind în schimb Țara Bârsei → apar conflicte între ei și regalitatea maghiară → în 1225, cavalerii teutoni sunt alungați din Țara Bârsei
 - 1366: **Ludovic I de Anjou** a adoptat **Diplomele regale** → calitatea de nobil era condiționată de apartenența la catolicism
 - 1437: **Unio Trium Nationum** → sistemul celor **trei națiuni privilegiate**: nobilimea (majoritară era cea maghiară), sași și secui → **românii deveneau o națiune tolerată**

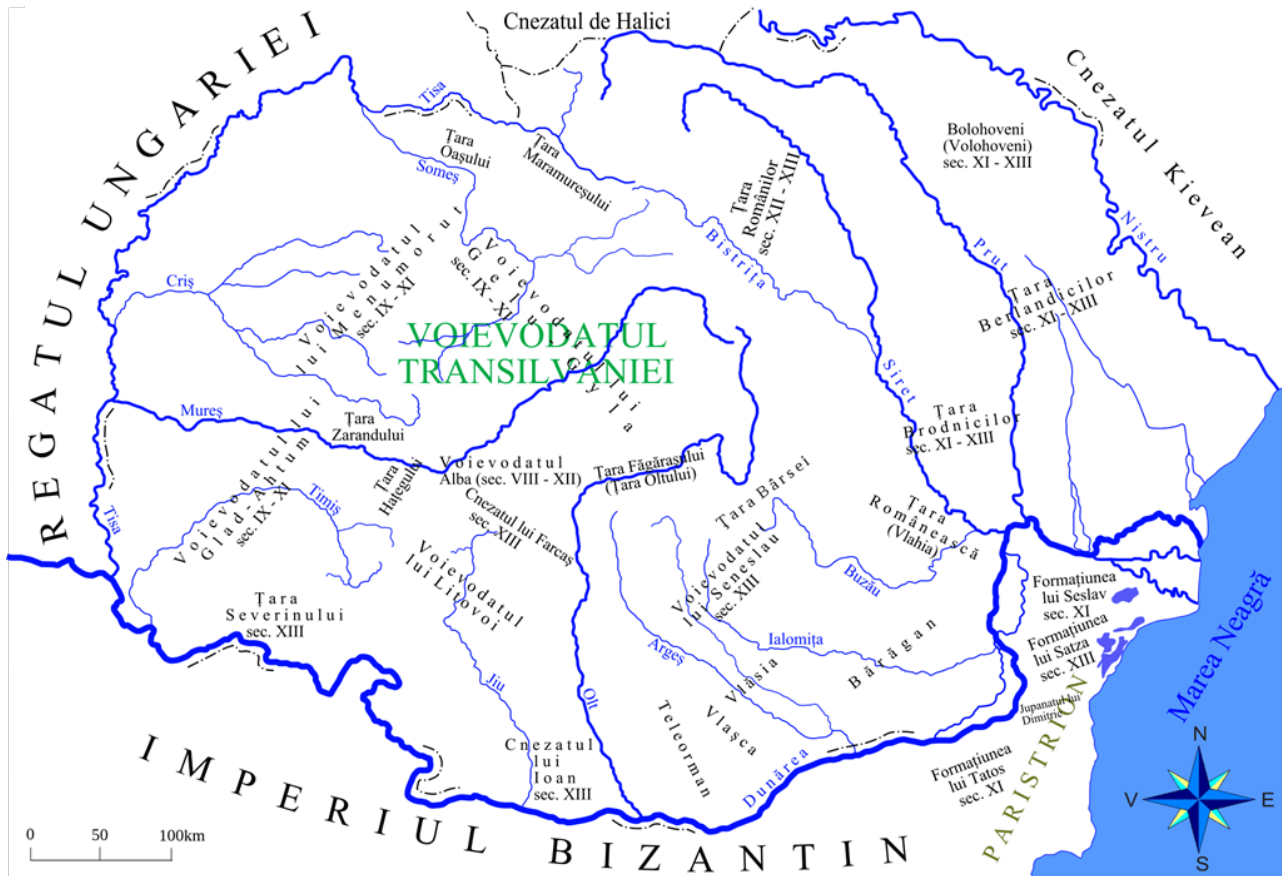
Evoluția statului medieval Transilvania

- **Transilvania** a fost organizată ca **voievodat autonom în raport cu Coroana maghiară**
 - era condusă de un voievod, care avea atribuții administrative, juridice și militare
 - voievodul era numit de regele Ungariei cu acordul nobilimii transilvane
 - există cazuri în care regele doar confirmă decizia nobilimii
 - unii voievozi au reușit să fondeze adevărate dinastii (familiile Lackfi și Csaki)
- 1526: bătălia de la Mohacs → ungurii sunt învinși de otomani
- 1541: **Ungaria devine pașalâc**, iar **Transilvania devine principat autonom sub suzeranitate otomană**
- 1683: al doilea asediu asupra Vienei → turcii eșuează → Imperiul Otoman intră într-o perioadă de declin ("Problema Orientală") → austriecii ocupă Ungaria și Transilvania

- 1699: tratatul de la **Karlowitz**: turcii cedau austriecilor Ungaria și Transilvania → **Transilvania** își pierde autonomia și **devine o simplă provincie a Imperiului Habsburgic** → era administrată de împărat prin intermediul unui guvernator

Întemeierea Țării Românești

- 2 iunie 1247: **Bela al IV-lea** al Ungariei a emis ***Diploma Cavalerilor Ioaniți*** → ordinul militaro-religios a fost chemat să protejeze regatul de năvălirile tătare; documentul menționează existența a cinci formațiuni politice prestatale la sud de Carpați:
 - **Țara Severinului** (sau **Banatul de Severin**), condus de un ban de Severin
 - **voievodatul lui Litovoi**, din nordul Olteniei, care stăpânea și peste Țara Hațegului
 - **voievodatul lui Seneslau**, la est de Olt, în zona Argeșului, care stăpânea și peste Țara Făgărașului
 - **cnezatul lui Farcaș**, între Jiu și Olt, în partea nordică (județul Vâlcea)
 - **cnezatul lui Ioan**, între Jiu și Olt, în partea sudică (fostul județ Romanați)
- Banatul de Severin, voievodatul lui Litovoi, cnezatele lui Ioan și Farcaș se aflau sub dominație maghiară

Formațiuni politice prestatale românești | sursa: wikipedia.org

Etapele întemeierii Țării Românești

I. Etapa unificării formațiunilor politice prestatale

- 1277-1279: revolta antimaghiară a voievodului Litovoi (cel menționat în **Diploma Cavalerilor Ioaniți** sau un urmaș cu același nume) → Litovoi este ucis, iar fratele său, Bărbat este luat prizonier de către unguri → Bărbat este răscumpărat cu o mare sumă de bani (fapt ce arată forța economică a voievodatului)
- 1290-1291: "**descălecatul**" lui Radu Negru-Vodă (sau **Legenda lui Negru-Vodă**) → din cauza conflictelor cu ultimul rege arpadian al Ungariei, Andrei al III-lea, Negru-Vodă a trecut la sud de Carpați, unde și-a stabilit reședința la Câmpulung → acest eveniment nu este susținut de izvoare
- domnia lui Basarab I (?1310-1352), considerat adevăratul întemeietor al Țării Românești
 - 1324: document maghiar → **Basarab, voievodul nostru transalpin**

(Coroana maghiară recunoștea noul stat și domnia lui Basarab în schimbul acceptării suzeranității)

- Basarab I ocupă Banatul de Severin → conflict cu regalitatea maghiară → ungurii ocupă Banatul de Severin → Basarab I încearcă să încheie pace, însă este refuzat
- 1330: bătălia de la **Posada** → Basarab I îl învinge pe Carol Robert de Anjou → **Țara Românească își obține independența** (izvor: Cronica pictată de la Viena)

Țările Române în a doua jumătate a veacului al XIV-lea | sursa: wikipedia.org

II. Etapa consolidării Țării Românești

- a avut loc în timpul domniilor lui Basarab I, Nicolae Alexandru și Vladislav Vlaicu
- Nicolae Alexandru (1352-1364)
 - se îmbunătățesc relațiile cu Ungaria
 - 1359: a ridicat Mitropolia Ortodoxă de la Curtea de Argeș, care era subordonată Patriarhiei de la Constantinopol

- Vladislav Vlaicu (1364-1377)
- a organizat cancelaria domnească
- a bătut prima monedă locală
- 1370: a ridicat a doua mitropolie ortodoxă, la Severin
- recunoaște suzeranitatea Ungariei → primește în schimb Banatul de Severin, iar mai târziu Amlașul și Făgărașul

Constituirea Moldovei

Teritoriul situat la est de Carpați apare în izvoare sub mai multe denumiri, în funcție de populațiile migratoare care se așezau aici:

- Patzinakia (de la pecenegi)
- Cumania (de la cumani)
- Tartaria (de la tătari)

Etapele întemeierii Moldovei

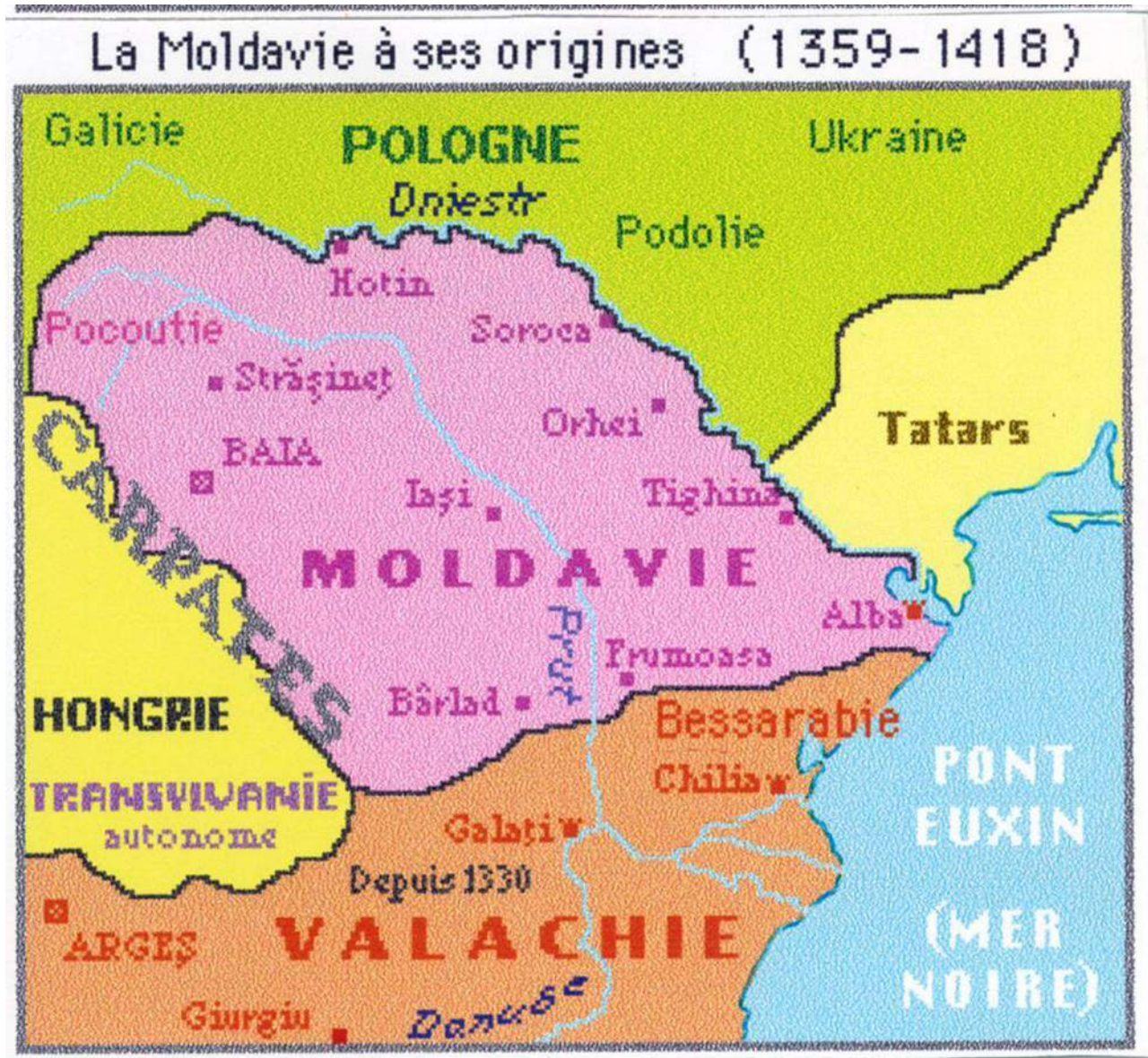
I. Etapa unificării formațiunilor politice prestatale

- mijlocul secolului XIV: Ludovic I de Anjou, regele Ungariei organizează mai multe expediții militare împotriva tătarilor
 - la una dintre bătălii participă și Dragoș, un voievod din Maramureș → Ludovic I îl răsplătește și îi oferă un mic teritoriu situat în nord-vestul Moldovei, cunoscut sub numele de Moldova Mică
 - noul teritoriu, organizat ca marcă de apărare, avea centrul la Baia și constituia nucleul viitorului stat medieval Moldova
 - Dragoș era vasalul Ungariei
 - urmașii săi, Sas și Balc, au condus această marcă de apărare, continuând să fie vasalii regelui maghiar
 - trecerea lui Dragoș la est de Carpați a rămas cunoscută în istorie sub numele de **Descălecatul lui Dragoș**
- alungarea drăgoșștilor
 - 1359 (sau 1363): Bogdan din Cuhea (voievod din Maramureș), din

- cauza conflictelor cu Coroana maghiară, trece la est de Carpați, se alătură revoltei boierilor moldoveni și îi alungă pe urmașii lui Dragoș din Moldova (nu se cunoaște cu exactitate anul în care a venit Bogdan în Moldova) → Bogdan I (1359 / 1363-1367) devine voievodul Moldovei
- 1365: Bogdan I respinge un atac maghiar → **Moldova își obține independența** (izvoare: cronica lui Ioan de Târnave, diploma regală din 2 februarie 1365)
 - trecerea lui Bogdan la est de Carpați a rămas cunoscută în istorie sub numele de **Descălecatul lui Bogdan**

II. Etapa consolidării Moldovei

- a avut loc în timpul domniilor lui Lațcu, Petru al II-lea (mai este numit, deși greșit, Petru I Mușat) și Roman I
- Lațcu (1368-1375)
 - trece la catolicism pentru a obține sprijinul papalității
 - 1371: ia ființă Episcopia Catolică de la Siret (noua capitală a țării)
 - a pus bazele cancelariei domnești
- Petru al II-lea (1375-1391)
 - a restaurat ortodoxismul
 - a mutat capitala de la Siret la Suceava
 - a întemeiat Mitropolia Ortodoxă de la Suceava
 - 1387: a recunoscut suzeranitatea Poloniei
- Roman I (1391-1394)
 - a finalizat procesul de extindere teritorială a Moldovei
 - 1392: actul din 30 martie → *marele și singur stăpânitor, din mila lui Dumnezeu domn, Io Roman voievod stăpânitor al Țării Moldovei, de la munte până la mare*

Întemeierea Moldovei | sursa: wikipedia.org

descălecat = termen utilizat de cronicari pentru a descrie întemeierea statelor românești extracarpatiche de către un voievod din Transilvania

Constituirea Dobrogei

- 1230: este menționată **Țara Cavarnei** (Țara Cărvunei), nucleul viitorului stat dobrogean
 - între anii 1346-1348 este condusă de **arhonte Balica**
- procesul de unificare a formațiunilor politice prestatale a avut loc în timpul domniei lui **Dobrotici** (1348-1386), fratele lui Balica

- ultimul conducător al Dobrogei a fost Ivanco (fiul lui Dobrotici)
din cauza pericolului otoman, în timpul domniei lui Ivanco, statul situat între Dunăre și Marea Neagră a fost alipit de Mircea cel Bătrân Țării Românești în 1388/1389
- 1417-1878: **Dobrogea s-a aflat în componența Imperiului Otoman**